

*Платонов В.М., науковий співробітник навчально-
наукової лабораторії екстремальної та кризової
психології Національного університету цивільного захисту України*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІРОТЕХНІКАМИ ДСНС ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

З перших днів повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, ворог застосував ракети реактивних систем залпового вогню різних типів та калібрів, касетні боєприпаси та інженерні системи дистанційного мінування. Окупанти не хтували замінуванням сільськогосподарських угідь, домівок, побутової техніки, їжі та сміття. Тому проблема розмінування стала однією з найважливіших для забезпечення безпечного виконання цивільної та сільськогосподарської діяльності, а також поновлення інфраструктури в деокупованих містах. Окрім саперів Збройних Сил України, Національної гвардії України та організацій гуманітарного розмінування, до суцільного розмінування території першими було залучено піротехнічні підрозділи ДСНС України, які проводять вилучення вибухонебезпечних предметів (ВНП) під час військових дій.

Діяльність фахівців з розмінування є небезпечною та напруженою, при цьому додається чинник активних військових дій, який є екстремальною ситуацією, яка викликає додаткове надмірне психічне навантаження на особистість фахівця [4]. На сьогодні діяльність саперів гуманітарного розмінування вузько представлена в науці. Про це свідчить незначна кількість робіт з зазначеного напрямку [3]. Здебільшого це роботи, які описують психологічне забезпечення діяльності військових саперів, що виконують гуманітарне розмінування під час миротворчих місій [5].

Основна відмінність діяльності піротехніків ДСНС від саперів інженерних військ у максимально уважному та детальному обстеженні великих території де виявлено ВНП, що регламентується стандартною операційною процедурою (СОП) «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту

очищення (розмінування) району ведення бойових дій» [1]. При цьому, обстеження території виконується виключно ручним способом із застосуванням щупу та міношукача, що потребує значно більшої уваги, більшого часу на пошук, ідентифікацію та вилучення ВВП [2].

З початку війни піротехніки ДСНС стикнулися із знешкодженням ВВП сучасного зразка, ракет систем РСЗВ, мін різних видів, гранат, авіабомб, а також зухвалихміни-пасток, що відрізняється від знешкодження ВВП часів Другої світової війни. До цього додавалися фактори місцевості, вилучення ВВП з під важкодоступних місць, дахів будівель, оброблених городів та полів, гілля, з напівзруйнованих будівель, прибудинкових території, асфальтових покриттів, що значно ускладнює ідентифікацію та вилучення ВВП.

Рис. 1. Вилучення касетного боєприпасу з прибудинкових території

Рис. 2. Ракети РСЗВ «Ураган» застрягли в асфальтовому покритті

До цього переліку слід також додати роботу в надважких захисних костюмах та знешкодження ВВП. При цьому завжди залишається ймовірність повторних ворожих артилерійських обстрілів території, де піротехніки проводили розмінування.

Враховуючи вищенаведене, а також те, що на сьогодні масштаби діяльності піротехніків значно збільшилися, хочемо вказати на чинники психологічного напруження фахівців цих підрозділів:

- загроза життю та здоров'ю – можливість потрапити під ворожий артилерійський обстріл (чого не було у мирний час);
- інформаційне перевантаження – піротехніки знаходять значну кількість ВВП новітнього зразка, ВВП, з якими раніше не доводилося працювати;
- нервові перенапруження – піротехніки практично увесь час знаходяться в стресовій ситуації при контакті з бойовими ВВП які не спрацювали, мають пошкодження та можуть здетонувати у будь який момент;
- надмірний самоконтроль емоційного стану та виконання чіткої послідовності роботи при вилученні ВВП;
- травмування та смерть колег під час виконання розмінування;
- зовнішні фактори, такі як несприятлива погода та місце знаходження ВВП, що обтяжують відчуття втоми та тривоги.

Враховуючі вищезазначене відмітимо, що важливим чинником забезпечення подальшої ефективної діяльності з гуманітарного розмінування піротехніками ДСНС під час війни є адаптація до умов та специфічність ситуації у якій доводиться виконувати діяльність.

Слід також вказати, що це питання вважається нам дуже важливим для врахування під час аналізу професійної діяльності піротехніків ДСНС України та удосконалення системи професійного-психологічного відбору кандидата на службу фахівця піротехнічного підрозділу.

Список використаних джерел:

1. СОП 09.11/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами

цивільного захисту очищення (розмінування) району ведення бойових дій. Київ : 2020. (Держана служба України з надзвичайних ситуацій) <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/8/9/6/5/EvgyR9W0tBTYzldCjhjd5i5wlPhiSNqzwQEaeJ0y.pdf>

2. СОП-09.10/ДСНС. «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, ручним способом». Київ : 2019. (Держана служба України з надзвичайних ситуацій) URL: https://www.dsns.gov.ua/files/evgen/normativna_baza/%D0%A1%D0%9E%D0%9F_09_10_%D0%9D%D0%BE%D0%B2.pdf

3. Гайдарли Г.С. Виконання завдань із розмінування українськими миротворчими контингентами у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (1992-2018) історіографія Воєнно-історичний вісник 1(31)/2019

4. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення професійної діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 580 с

5. Недвига О. В. Психологічні особливості діяльності саперів під час розмінування території Південного Лівану. Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи: матеріали II міжнар наук.-практ. конф. (Київ, 10–11 лютого 2017 р.). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2017. С. 131–135.